

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบสิทธิผู้ต้องขัง

บทนี้จะทำการศึกษาวิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมายไทยและทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผู้ต้องขัง โดยเฉพาะสิทธิในการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ สิทธิการติดต่อสื่อสารทางจดหมาย สิทธิการติดต่อทางโทรศัพท์ ว่ามีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากลเพียงใด โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เพื่อพิจารณาว่ามีข้อกฎหมายไทยที่ควรปรับปรุงให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลประการใดบ้าง

สิทธิในการติดต่อสื่อสาร เป็นสิทธิที่ได้รับความคุ้มครองไว้อย่างบริบูรณ์ รัฐจะเข้าไปแทรกแซงโดยไม่มีเหตุผลอันสมควรไม่ได้

ดังนั้นผู้ต้องขังควรได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติดังกล่าวที่จะมีสิทธิในการติดต่อสื่อสารทางจดหมายหรืออุปกรณ์สื่อสารอื่น ๆ ได้เช่นเดียวกับบุคคลโดยทั่วไปโดยไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐหากไม่มีเหตุผลอันสมควร เพียงแต่รัฐอาจออกกฎหมายหรือข้อกำหนดใด ๆ มาจำกัดสิทธินี้โดยเหตุผลเพื่อรักษาความปลอดภัยภายในเรือนจำหรือเพื่อปกป้องประโยชน์สาธารณะ

4.1 สิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังผ่านทางจดหมาย

สิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 36 และพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ มาตรา 33 ที่บัญญัติให้ผู้ต้องขังได้รับการติดต่อจากบุคคลภายนอก ผู้ต้องขังจึงสามารถติดต่อหรือได้รับการติดต่อจากบุคคลภายนอกตามสิทธิที่กรมราชทัณฑ์กำหนดไว้

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองบุคคลทุกคน รวมถึงผู้ต้องขังซึ่งเป็นพลเมืองคนหนึ่งที่จะต้องได้รับการคุ้มครองให้มีสิทธิในการติดต่อสื่อสารเช่นเดียวกับพลเมืองคนอื่นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้โดยอยู่ภายใต้ข้อจำกัดที่กรมราชทัณฑ์กำหนดขึ้น

ส่วนพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังไว้ มาตรา 33 ให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมเยียนหรือติดต่อกับบุคคลภายนอกโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากทนายความ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ภายใต้ข้อบังคับที่อธิบดีวางไว้

“มาตรา 58 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้”

ซึ่งผู้ต้องขังสามารถใช้สิทธิติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกด้วยวิธีการเขียนจดหมาย ซึ่งเป็นวิธีที่ผู้ต้องขังนิยมปฏิบัติและเรือนจำทุกแห่งมักอนุญาตให้ผู้ต้องขังติดต่อโดยวิธีนี้ได้เพราะสามารถควบคุมและตรวจสอบได้โดยง่ายโดยกรมราชทัณฑ์ประเทศต่าง ๆ รวมทั้งการราชทัณฑ์ไทยกำหนดให้การติดต่อทางจดหมายของผู้ต้องขังไว้สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำฯ ข้อ 37 และมีการกำหนดข้อจำกัดในการติดต่อจดหมายไว้เช่นเดียวกัน โดยมีการจำกัดทั้งจำนวนครั้งในการส่งหรือรับจดหมาย บุคคลที่สามารถติดต่อทางจดหมายได้ เนื้อหาจดหมาย แม้ว่ามีรายละเอียดแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ

สิทธิในการติดต่อสื่อสารนั้นเป็นหลักประกันสิทธิที่จะไม่ถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ถือเป็นหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในการติดต่อสื่อสาร

การส่งจดหมายเป็นวิธีหนึ่งในการส่งข่าวถึงกันระหว่างบุคคลภายนอกกับผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังสามารถเขียนจดหมายและส่งออกได้ทุกวัน จดหมายทุกฉบับที่มีการส่งออกไปข้างนอกต้องผ่านการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ในเรือนจำก่อนทุกครั้ง เพื่อค้นหาที่ไม่เหมาะสม เช่น เกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด การข่มขู่ญาติพี่น้องฯ ควรได้รับการปฏิบัติในการตรวจสอบอย่างรัดกุม ในบางแดนกับเจ้าหน้าที่บางคนกลับถูกใช้เป็นเครื่องมือในการปกปิดความผิดหรือความไม่ถูกต้อง การไม่ได้รับความยุติธรรมของเจ้าหน้าที่ เช่นจดหมายที่ผู้ต้องขังถูกเขียนตี ถูกกรมทำร้าย หากมีใครเขียนลงในจดหมายจะถูกต่อว่าอย่างรุนแรง บางเจ้าหน้าที่อาจสั่งทำโทษคนที่เขียนจดหมายด้วยการเขียน เพราะทำให้เรือนจำและเจ้าหน้าที่เสื่อมเสียได้ การเอาเปรียบของเจ้าหน้าที่ถือเป็นระบบที่บกพร่องที่ควรได้รับการแก้ไข

เมื่อผู้ต้องขังกระทำความผิด ก็ต้องเข้าสู่วิธีการลงโทษจำคุก โดยการถูกจำกัดอิสรภาพ เสรีภาพในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกเรือนจำ เช่น บิดามารดา ญาติพี่น้อง คนรัก เป็นต้น แม้ผู้ต้องขังถูกจำกัดอิสรภาพ เรือนจำก็ยังผ่อนปรนให้สามารถติดต่อกับบุคคลภายนอกได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบของเรือนจำเพื่อให้ผู้ต้องขังรู้สึกผ่อนคลาย รู้สึกว่าไม่ถูกตัดขาดจากโลกภายนอก

ซึ่งการอนุญาตให้ติดต่อสื่อสารทางจดหมายนี้จำเป็นต้องจำกัดขอบเขตการติดต่อไว้บางประการ เช่น จำกัดประเภท เนื้อหา หรือจำนวนจดหมายที่ส่งหรือได้รับ การจำกัดถ้อยคำในจดหมายต้องไม่ให้มีข้อความที่คลุมเครือ ข้อความที่เกี่ยวกับการพยายามช่วยเหลือผู้ต้องขังให้หลบหนีหรือข้อความอันเป็นปฏิปักษ์ต่อการสอบสวนดำเนินคดีหรือความปลอดภัยและรักษาความ

สงบเรียบร้อยของสถานที่ควบคุม ข้อความอันเป็นอนาจาร ขัดต่อศีลธรรมอันดี อีกทั้งยังอาจกำหนด จำกัดความยาวของจดหมายแต่ละฉบับและระยะเวลาการติดต่อจดหมายด้วย

ดังนั้นกรณีที่เจ้าพนักงานเรือนจำจะทราบถึงข้อความในจดหมายที่ผู้ต้องขังส่งให้แก่ บุคคลภายนอกหรือบุคคลภายนอกส่งแก่ผู้ต้องขังจึงต้องเปิดและตรวจสอบข้อความและเนื้อหาใน จดหมาย โดยมีการอ้างเหตุผลในการตรวจสอบจดหมายที่ได้รับหรือส่งออกไปนอกเรือนจำไว้ ต่างกัน โดยเหตุผลในการตรวจสอบเนื้อหาของจดหมายที่ส่งมาให้ผู้ต้องขังนั้นกระทำเพื่อต้องการ สืบค้นข้อความเกี่ยวกับการหลบหนี สิ่งต้องห้าม ข้อความลามก และสารเสพติดต่างๆ

ส่วนการตรวจสอบจดหมายที่ส่งออกไปนอกเรือนจำมีความจำเป็นเพื่อปกป้อง สาธารณะจากแผนการที่ผิดกฎหมายหรือจากจดหมายที่มีข้อความหมิ่นประมาท ข่มขู่ หรือลามก และเพื่อทราบเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของแผนการหลบหนีและความไม่พอใจหรืออุปสรรคต่างๆ ของผู้ต้องขัง ซึ่งการกำหนดขอบเขตการติดต่อสื่อสารไว้เช่นนี้ถือได้ว่าเป็นมาตรการในการรักษา ระเบียบวินัยและความสงบเรียบร้อยของเรือนจำประการหนึ่ง

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 36 ซึ่งกำหนดว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการ เปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน รวมทั้ง การกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึง ข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติ ราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ ไม่พบว่ามีบทบัญญัติ กฎหมายหลักปฏิบัติในการตรวจสอบจดหมายให้เจ้าหน้าที่เรือนจำไว้โดยเฉพาะมีเพียงแต่แนวทาง ปฏิบัติของกรมราชทัณฑ์ที่กำหนดให้เรือนจำต่าง ๆ ดำเนินการตรวจสอบจดหมายที่มีถึงหรือ ส่งออกจากผู้ต้องขังเพื่อทราบข้อความทุกฉบับ เว้นแต่จดหมายที่ผู้ต้องขังร้องทุกข์ถึงผู้ตรวจการ แผ่นดินของรัฐสภาที่ห้ามมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำทำการตรวจสอบจดหมายนั้น

ในการพิจารณาเรื่องการบริการรับส่งจดหมายของผู้ต้องขัง มีขั้นตอนและระยะเวลาใน การดำเนินการ ขั้นตอนที่ 1 เรือนจำหรือทัณฑสถาน ได้รับจดหมายที่ส่งถึงผู้ต้องขัง หรือที่ผู้ต้องขัง ส่งถึงบุคคลอื่นหรือหน่วยงานภายนอก ขั้นตอนที่ 2 นำส่งเพื่อไปยังบุคคลอื่น หรือหน่วยงาน ภายนอกหรือนำจ่ายให้กับผู้ต้องขัง 1 วันทำการ กรณีจดหมายภาษาต่างประเทศ ให้ขยายระยะเวลา ดำเนินการออกไปอีก 3 วันทำการ

นอกจากนี้ในกรณีของการตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขัง กรมราชทัณฑ์ได้ออก หนังสือกรมราชทัณฑ์ กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบข้อความในจดหมายของผู้ต้องขังหรือที่มีถึง

ผู้ต้องขังก่อนที่จะมีการส่งต่อทุกฉบับ เว้นแต่จดหมายของนักโทษที่ส่งถึงผู้ตรวจการแผ่นดินของ รัฐสภา ห้ามมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำทัศนสถานตรวจสอบจดหมายนั้น ทั้งนี้ในการตรวจสอบ จดหมายเจ้าพนักงานต้องทำการตรวจสอบข้อความในจดหมายให้ละเอียดเท่าที่จะทำได้เพื่อป้องกัน มิให้มีการนัดแนะวางแผนก่อความวุ่นวายหรือหลบหนี และการติดต่อเครือข่ายยาเสพติด

การตรวจสอบจดหมายหรือเอกสารอื่นใดของผู้ต้องขังโดยตรวจสอบข้อความให้ ละเอียดและลงนามผู้ตรวจสอบในเอกสาร ส่วนกรณีจดหมายของผู้ต้องขังที่ส่งออกไปนั้น ห้ามมิให้ ทำการประทับตราข้อความโฆษณาประชาสัมพันธ์กิจการใด ๆ บนซองจดหมายของผู้ต้องขัง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันการละเมิดต่อบทบัญญัติของกฎหมายต่อไป ส่วนการตรวจสอบเนื้อหาหรือ ข้อความในจดหมายของผู้ต้องขังที่เขียนถึงบุคคลภายนอกกว่า มีข้อความที่ไม่เหมาะสม ให้ผู้ต้องขัง แก่ใจหรืออาจจะ โคนระงับการส่งจดหมายฉบับนั้น เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดผลกระทบต่อ ภาพลักษณ์และความปลอดภัยของเรือนจำ

นอกจากการส่งจดหมายที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังแล้ว ยังสามารถรับ E- mail กับญาติได้ โดยมีเจ้าหน้าที่คอยควบคุมดูแลการรับส่ง E-mail โดยการปริ้นมาจากอีเมลแล้วส่ง ให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบข้อความในอีเมล ว่ามีความเหมาะสมไหม ถ้าไม่มีความเหมาะสมก็จะส่ง ระงับการส่งต่อถึงผู้ต้องขัง

จะเห็นได้ว่า การตรวจสอบจดหมายนั้นมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อที่จะทราบข้อความใน จดหมายว่ามีการกระทำที่ผิดกฎหมายหรือข้อความที่อาจก่อให้เกิดความไม่มั่นคงปลอดภัยใน เรือนจำ โดยเจ้าหน้าที่เรือนจำมักจะใช้วิธีสุ่มตรวจจดหมายบางฉบับเท่านั้น

เสรีภาพการติดต่อสื่อสารในรูปแบบจดหมายเป็นเสรีภาพส่วนบุคคล อันเป็นเสรีภาพ ขั้นพื้นฐานแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะเปิดอ่านด้วยตัวเอง และห้ามมิให้ บุคคลอื่นใดตรวจดูหรือเปิดอ่าน ไม่เว้นแม้แต่ผู้ต้องขังในเรือนจำ สิทธิในการตรวจดูหรือเปิดอ่าน จดหมายของผู้ต้องขังในเรือนจำย่อมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในอันที่บุคคลใดจะล่วงละเมิดโดยมิชอบด้วย กฎหมายมิได้

การเปิดจดหมายทุกฉบับ แต่เจ้าพนักงานเรือนจำมักจะสุ่มอ่านจดหมายบางฉบับเท่านั้น แต่การสุ่มจดหมายฉบับใดชิ้นอ่านนั้น น่าจะมีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ให้ชัดเจนและมีการออก กฎหมายเฉพาะให้อำนาจเจ้าพนักงานเรือนจำเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการร้องเรียนของผู้ต้องขังในกรณี ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง และไม่เป็นการขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 36 ที่บัญญัติรับรองให้บุคคลมีเสรีภาพในการสื่อสารโดยจะกระทำการใดเพื่อ

ทราบข้อความในสิ่งสื่อสารนั้นไม่ได้ เว้นแต่กฎหมายให้อำนาจไว้ซึ่งบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในข้อนี้ เป็นการคุ้มครองสิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังด้วย

ในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เรื่องการตรวจสอบการติดต่อสื่อสารทางจดหมายของผู้ต้องขังยังไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญมาตรา 36 กล่าวคือควรให้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพของราษฎรได้ เพื่อการบางอย่าง บางสถานการณ์เท่านั้น เช่น ขอมให้ตรากฎหมายให้อำนาจฝ่ายบริหารตรวจ กัก หรือเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อกันได้เฉพาะแต่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่า เนื่องจากกฎหมายไทยไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้ ไม่ได้ออกกฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่เรือนจำและทัณฑสถานในการตรวจสอบจดหมายไม่ว่าจะเป็นกรณีจัดส่งออกไปนอกเรือนจำหรือจัดส่งเข้ามาให้แก่ผู้ต้องขัง หรือระเบียบกรมราชทัณฑ์ที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ตรวจสอบจดหมายมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อทราบถึงเนื้อความในจดหมาย โดยอ้างว่าการตรวจสอบจดหมายนั้นเพื่อให้ทราบหรือตรวจพบการกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมายหรือการกระทำที่ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงปลอดภัยภายในเรือนจำ รวมถึงสิ่งของต้องห้าม แต่ในทางปฏิบัติที่เจ้าหน้าที่เรือนจำมักจะสุ่มตรวจจดหมายบางฉบับเท่านั้น ซึ่งการตรวจสอบจดหมายของเจ้าหน้าที่เรือนจำควรกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ให้ชัดเจน ไม่ว่าจะ เป็นจำนวนครั้งในการรับส่งจดหมาย บุคคลที่ติดต่อกับผู้ต้องขังทางจดหมายได้ และการเปิดจดหมายของผู้ต้องขังเพื่อตรวจดูข้อความ โดยอ้างว่าเพื่อความมั่นคงปลอดภัยหรือการตรวจค้นสิ่งของต้องห้ามในเรือนจำเท่านั้น โดยไม่มีกฎหมายรับรอง ซึ่งสามารถไม่กระทำได้ ดังนั้น จึงควรออกกฎหมายเฉพาะโดยกฎหมายนั้นควรกำหนดให้อำนาจเจ้าหน้าที่เรือนจำมีอำนาจตรวจสอบจดหมายได้ เพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ต้องขัง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 มาตรา 36 แม้ว่าผู้ต้องขังจะเป็นผู้ที่กระทำการผิดกฎหมายจนเป็นเหตุให้ถูกคุมขัง แต่การถูกคุมขังหรือการจำกัดอิสรภาพดังกล่าวนี้ ผู้ต้องขังก็ยังมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ เพียงแต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการปฏิบัติราชการเพื่อประชาชนเกี่ยวกับการขอลากิจ การขอย้ายกลับภูมิลำเนาให้ผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังเป็นผู้ที่จะต้องมีการควบคุมความประพฤติและจำเป็นจะต้องมีการบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมเพื่อให้สามารถออกไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขในสังคมต่อไป โดยการตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขังนั้นเป็นการกระทำเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

จากการศึกษาในประเทศอังกฤษพบว่า สิทธิในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอกนั้นได้กำหนดไว้ใน ระเบียบเรือนจำข้อ 35(2) (a) กำหนดว่าผู้ต้องขังที่ศาลพิพากษาแล้วสามารถที่จะส่งหรือรับจดหมายส่วนตัวที่รับเข้ามาในเรือนจำหรือภายหลังจากนั้นสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง และในการรับหรือส่งจดหมายเพิ่มจากปกติอาจได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการเรือนจำในฐานะที่เป็นเอกสิทธิ์ของผู้ต้องขังหรือมีความจำเป็นเพื่อเป็นสวัสดิการแก่ผู้ต้องขังหรือแก่ครอบครัวของเขา

รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดเป็นคำสั่งให้ผู้บัญชาการเรือนจำตรวจจดหมายทั่วไปของผู้ต้องขัง ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 35 (A) (4) และพอสสมควรแก่เหตุ ซึ่งมาตรา 35 A (4) กำหนดไว้เพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงของรัฐ เพื่อป้องกันอาชญากรรม และการสืบสวน สอบสวนและฟ้องร้องในคดีอาญา เพื่อประโยชน์ด้านความสงบเรียบร้อยในสังคม เพื่อรักษาและดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงปลอดภัยความสงบเรียบร้อยและวินัยภายในเรือนจำ

ส่วนผู้ต้องขังที่ศาลยังมีได้พิพากษาคดี กำหนดว่าอาจส่งและรับจดหมายได้โดยไม่จำกัดจำนวน แต่รัฐมนตรีอาจกำหนดเงื่อนไขทั่วไปหรือ โดยเฉพาะได้ ซึ่งมีการจำกัดการติดต่อสื่อสารทางจดหมายของผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาจำคุกให้ผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาสามารถรับหรือส่งจดหมายได้สัปดาห์ละ 2 ครั้ง และอาจมีเพิ่มขึ้นได้เท่าที่เขาต้องการ

นอกจากนี้คณะกรรมการตรวจเรือนจำ อาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังสามารถรับส่งจดหมายได้เพิ่มขึ้นในสถานการณ์พิเศษ หรือรัฐมนตรีอาจอนุญาตให้ผู้ต้องขังรับหรือส่งจดหมายเพิ่มขึ้นได้ในส่วนที่สัมพันธ์กับผู้ต้องขังหรือชั้นของผู้ต้องขัง

ระเบียบเรือนจำอังกฤษยังได้กำหนดให้จดหมายทั้งหมดอาจถูกเปิดและตรวจสอบเฉพาะในกรณีที่มีเหตุผลเพื่อที่มีความสงสัยว่าอาจมีการสอดแทรกสิ่งผิดกฎหมายไว้ในจดหมายนั้นด้วย แม้ว่าเรือนจำจะไม่มีการอ่านจดหมายเป็นประจำก็จะมีการสุ่มจดหมายบางฉบับมาอ่านแต่ก็ไม่มากไปกว่าห้าเปอร์เซ็นต์ของจดหมายทั้งหมดและหากมีการยับยั้งการส่งจดหมายของผู้ต้องขังไปถึงบุคคลภายนอกต้องมีการแจ้งให้ผู้ต้องขังทราบแล้วก็ให้เขียนใหม่ได้

ปัจจุบัน Standing Order 5B (19) กำหนดว่าผู้ต้องขังสามารถส่งจดหมายกับบุคคลที่เขาปรารถนาได้ แต่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับบุคคลที่ผู้ต้องขังสามารถติดต่อทางจดหมายไว้ซึ่งได้แก่ผู้เยาว์ (Minors) หรือผู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบของบิดามารดา นักโทษเด็ดขาดในเรือนจำอื่น ซึ่งผู้บัญชาการเรือนจำเชื่อว่าการติดต่อทางจดหมายจะเป็นการขัดขวางการแก้ไขฟื้นฟูของผู้ต้องขังแต่ละคน บุคคลที่เป็นเหยื่อของการกระทำผิดซึ่งผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาว่าจะเป็นสาเหตุให้เหยื่อหรือครอบครัวเสียใจเกินควร ผู้บัญชาการเรือนจำมีเหตุผลที่จะเชื่อว่าการติดต่อทางจดหมายมีการวางแผนหรือนัดหมายในลักษณะที่มีการข่มขู่เกี่ยวกับความปลอดภัยหรือระเบียบของเรือนจำ ซึ่ง

ข้อจำกัดของจดหมายที่เขียนถึงเหยื่อไม่ใช่กับเหยื่อที่เป็นญาติใกล้ชิดหรือผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา นอกจากนี้ผู้ต้องขังโดยทั่วไปจะไม่ได้รับอนุญาตให้เขียนจดหมายถึงผู้รับไปรษณีย์ (box number) หรือรับจดหมายที่ไม่ระบุชื่อผู้ส่งไว้

ผู้ต้องขังอื่น ๆ จะถูกอ่านจดหมายได้ในลักษณะที่ใช้เป็นมาตรการพิเศษเมื่อมีเหตุผล เชื่อว่าทำให้ช่วยป้องกันหรือตรวจพบการกระทำที่เป็นอาชญากรรมหรือคุณลักษณะที่จะฝ่าฝืน ข้อจำกัดของเรือนจำ หรือข้อความในจดหมายอาจจะเป็นประโยชน์ส่วนตัวของผู้ต้องขัง

ดังนั้นการติดต่อจดหมายโดยทั่วไปของเรือนจำอังกฤษ ที่ติดต่อกับครอบครัวหรือเพื่อน หรือหน่วยงานอื่นไม่ควรประกอบด้วยข้อความที่มีเนื้อหาของจดหมายประกอบด้วยข้อความที่ หยาบคายหรือก้าวร้าว ข่มขู่ หรือข้อมูลที่ทำให้ทราบหรือเชื่อว่านำไปสู่การหลอกลวง ซึ่งผู้เขียนมีความตั้งใจให้ผู้ได้รับจดหมายหรือบุคคลอื่น ๆ เกิดความเสียหายหรือความกังวล เนื้อหาที่สนับสนุน หรือส่งเสริมให้กระทำผิดวินัย หรือการก่ออาชญากรรม รวมถึงการกลบเกลื่อนพยานหลักฐานเพื่อ ผลของรูปคดี แผนการหลบหนีหรือเนื้อหาที่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของเรือนจำ เนื้อหาของ จดหมายที่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของประเทศ คำอธิบายเกี่ยวกับการทำหรือใช้อาวุธ ระเบิด ยาพิษ หรือคำแนะนำด้านทำลายล้างอื่น ๆ ข้อความที่คลุมเครือหรือเป็นรหัสซึ่งไม่สามารถเข้าใจได้ ทันทีแต่ต้องใช้วิธีการถอดรหัส เนื้อหาจดหมายที่มีข้อความหยาบคาย อนาจารหรือลามก ซึ่งเป็นผิด ตามพระราชบัญญัติไปรษณีย์ เนื้อหาจดหมายมีลักษณะข่มขู่หรือแสดงถึงอันตรายของการฝ่าฝืนข้อ ห้ามนั้นหรือทำให้ได้รับบาดเจ็บทางร่างกายแก่บุคคลอื่น ซึ่งรวมถึงการกระตุ้นให้เกิดการเหยียดเชื้อ ชาติ เนื้อหาจดหมายที่ต้องการนำเสนอต่อสาธารณะหรือใช้ในการออกอากาศทางวิทยุหรือ โทรทัศน์ถ้าเป็นข้อความที่ (a) ได้รับผลประโยชน์จากการเผยแพร่ หรือ (b) ข้อความที่ปรากฏต่อ สาธารณะมีลักษณะที่ไม่เขียนบนพื้นฐานของความมั่นคงหรือระเบียบที่ดี หรือ (c) ข้อความที่ เกี่ยวกับอาชญากรรมหรือการกระทำผิดในอดีตของผู้ต้องขัง เว้นแต่ประกอบด้วยทัศนคติที่รุนแรง เกี่ยวกับการลงโทษหรือคำพิพากษา ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับอาชญากรรม ขั้นตอนของกระบวนการ ยุติธรรม ระบบการลงโทษตามกฎหมายอาญา หรือ(d) อ้างถึงเอกลักษณ์ของผู้ต้องขังหรือเจ้าหน้าที่ เพื่อที่จะทำการชี้ตัว ในกรณีนักโทษเด็ดขาด หากเนื้อหาในจดหมายประกอบด้วยการกระทำใน กิจกรรมธุรกิจ เป็นต้น

นอกจากนี้กฎหมายอังกฤษยังมีการตรวจสอบจดหมายที่ได้รับสิทธิพิเศษ คือ เป็น จดหมายที่มีระหว่างผู้ต้องขังกับที่ปรึกษาทางกฎหมายของผู้ต้องขัง หรือกับศาล ซึ่งรวมถึง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยุโรป ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป และศาลยุติธรรมยุโรป และในการ เขียนจดหมายประเภทนี้ เรือนจำต้องจัดหาอุปกรณ์การเขียนให้แก่ผู้ต้องขัง

ส่วนผู้ต้องขังในเรือนจำญี่ปุ่นสามารถติดต่อสื่อสารทางจดหมายกับบุคคลภายนอกได้ตามที่บัญญัติรับรองไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (The Prison Law) มาตรา 46 ที่กำหนดให้ผู้ต้องขังควรได้รับอนุญาตให้ส่งหรือได้รับจดหมาย และบุคคลที่ศาลตัดสินว่าผิด (นักโทษเด็ดขาด) (Convicted person) หรืออยู่ภายใต้การจำคุก “Kanchi” ไม่ควรได้รับอนุญาตให้ส่งหรือได้รับจดหมายจากบุคคลอื่นนอกจากญาติ แต่หากมีกรณีที่มีความจำเป็นในการติดต่อกับบุคคลอื่นนอกจากญาติก็ทำได้หากได้รับอนุญาตเช่นนั้น

มาตรา 47 ยังกำหนดว่าบุคคลที่กระทำผิดหรืออยู่ภายใต้การจำคุก “Kanchi” ไม่ควรได้รับอนุญาตให้ส่งหรือรับจดหมายถ้าเป็นจดหมายที่มีลักษณะไม่เหมาะสมและจดหมายเหล่านี้จะถูกทำลายหลังจากครบสองปี

นักโทษเด็ดขาด อาจได้รับจดหมายจากญาติใกล้ชิดและอาจเขียนจดหมายได้เท่าจำนวนสิทธิที่ได้รับการเยี่ยมซึ่งเป็นไปตามลำดับขั้นของผู้ต้องขัง

ส่วนผู้ต้องขังระหว่างพิจารณา (Unsentence prisoners) อาจได้รับหรือเขียนจดหมายได้โดยไม่จำกัดจำนวนจดหมายและได้รับอนุญาตให้ติดต่อทางจดหมายกับใครก็ได้ตามที่ต้องการ แต่เนื้อหาในจดหมายต้องไม่มีแนวโน้มในการปิดบังหรือทำลายพยานหลักฐาน หรือไม่มีแนวโน้มที่จะทำให้ความมั่นคงในการกักตัวผู้ต้องขังลดน้อย หรือ ไม่ควรมีแนวโน้มในการทำลายระเบียบเรือนจำ นอกจากนี้จดหมายที่ใช้ภาษาต่างประเทศต้องมีการแปลโดยผู้ต้องขังเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เพื่อทำการตรวจสอบจดหมายนั้นได้

ในทางปฏิบัติการติดต่อทางจดหมายได้รับอนุญาตให้เขียนเฉพาะภาษาญี่ปุ่น เว้นแต่ผู้ต้องขังสามารถจ่ายค่าแปลได้ นอกจากนี้จดหมายทุกฉบับจะถูกอ่านโดยเจ้าหน้าที่เรือนจำและอาจถูกตรวจสอบแก้ไข โดยเจ้าหน้าที่ตรวจสอบจดหมายในเรือนจำอาจเซ็นเซอร์เฉพาะบางส่วนของจดหมายหรืออาจริบจดหมายทั้งหมดได้ ซึ่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ของญี่ปุ่นมาตรา 50 กำหนดให้เจ้าหน้าที่เรือนจำที่ดูแลด้านการตรวจสอบจดหมายควรได้รับการจัดให้โดยพระราชกฤษฎีกากระทรวงยุติธรรม (Ministry of Justice Ordinance)

นอกจากนี้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ของญี่ปุ่นมาตรา 48 มาตรา 49 กำหนดว่าเอกสารที่เจ้าหน้าที่ของถึงผู้ต้องขังจากศาลหรือข้าราชการอื่นควรถูกเปิดและส่งต่อไปยังผู้ต้องขังซึ่งเอกสารนี้และจดหมายที่ส่งถึงผู้ต้องขังควรมอบให้อยู่ในการเก็บรักษาของเจ้าหน้าที่เรือนจำหลังจากที่ผู้ต้องขังได้อ่านจดหมายฉบับนั้นแล้ว

ในประเทศญี่ปุ่น กรมราชทัณฑ์ไม่มีข้อจำกัดสำหรับบุคคลที่ต้องขังจะส่งหรือรับจดหมายว่าต้องเป็นญาติเท่านั้น แต่ผู้บัญชาการเรือนจำอาจห้ามการแลกเปลี่ยนจดหมายกับบุคคลที่

มีธรรมชาติเป็นอาชญากรรม หรือผู้ที่อาจขัดขวางการรักษาวินัยและคำสั่งของเรือนจำ หรือขัดขวางการปฏิบัติงานราชทัณฑ์ (อาทิเช่น สมาชิกของกลุ่มต่อต้านสังคม หรือแก๊งต่าง ๆ)

นอกจากนี้ยังไม่ข้อจำกัดสำหรับความถี่ของการรับจดหมาย แต่สำหรับจำนวนความถี่ในการส่งจดหมายนั้น ผู้บัญชาการเรือนจำอาจมีข้อจำกัดได้บ้าง ในกรณีที่จำเป็นสำหรับการบริหารและการปฏิบัติงานภายในเรือนจำ โดยความถี่อาจไม่น้อยกว่า 4 ครั้งต่อเดือน

กฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่เรือนจำในการตรวจสอบจดหมายได้ ทำให้เจ้าหน้าที่เรือนจำสามารถกระทำการตรวจสอบจดหมายได้โดยอ้างอำนาจตามกฎหมาย โดยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ (The Prison Law 1953) ข้อ 50 กำหนดให้เจ้าหน้าที่เรือนจำที่ดูแลด้านการตรวจสอบจดหมายควรได้รับการให้โดยพระราชกฤษฎีกากระทรวงยุติธรรม ซึ่งจดหมายทุกฉบับจะถูกอ่านเพื่อความในจดหมายและอาจถูกตรวจสอบแก้ไขโดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ได้

เมื่อพิจารณาในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา บัญญัติรับรองสิทธิในการติดต่อสื่อสารไว้ในข้อ 1 ว่าบุคคลมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารและสมาคม แต่ในการติดต่อสื่อสารโดยจดหมายนั้นในทางปฏิบัติแล้วมีการจำกัดผู้ที่สามารถเขียนจดหมายถึงจำนวนจดหมายที่เขียนข้อความในจดหมาย เป็นต้น ทำให้เจ้าหน้าที่เรือนจำต้องทำการตรวจตราจดหมายที่บุคคลภายนอกส่งให้แก่ผู้ต้องขังและผู้ต้องขังส่งออกไปด้วย ทั้งนี้เพื่อทราบข้อความในจดหมายและป้องกันมิให้ผู้ต้องขังได้รับข้อความที่อาจเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยหรือการบริหารงานของเรือนจำ

เดิมรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา ให้ความสำคัญคุ้มครองการสื่อสารทางจดหมายของประชาชนไม่ให้ถูกตรวจสอบข้อความในจดหมาย แต่การคุ้มครองนี้มีได้ขยายไปถึงผู้ต้องขังด้วย ทำให้ศาลในช่วงเวลานั้นไม่ให้ความสนใจในการพิจารณาการกระทำเช่นนี้ของเจ้าหน้าที่เรือนจำ เช่น คดี *Prewitt v. Arizona ex rel. Eyman* 1969 ได้ตัดสินว่า การตรวจสอบจดหมายเป็นสิ่งที่ไม่เกี่ยวกับการจำคุกหากไม่เป็นการแทรกแซงการพิจารณาคดีของผู้ต้องขัง การตรวจสอบจดหมายจึงเป็นทางปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับเป็นสากล

ต่อมาศาลเริ่มละทิ้งความคิดเช่นนี้และเห็นว่าสิทธิตาม First Amendment สามารถนำไปใช้กับผู้ต้องขังได้ ผู้ต้องขังจึงมีการติดต่อสื่อสารทางจดหมาย แต่เป็นที่ยอมรับว่าการตรวจสอบจดหมายมีความจำเป็น จึงได้กำหนดข้อจำกัดของการตรวจสอบจดหมายไว้ กล่าวคือ การอ่านจดหมายที่ผู้ต้องขังส่งไปถึงบุคคลภายนอกไม่มีความจำเป็นต้องทำและเป็นการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ต้องขัง เว้นแต่เมื่อมีการดำเนินการเมื่อมีหมายค้น หรือจดหมายที่ส่งมาถึงผู้ต้องขังทั้งหมดอาจถูกเปิดอ่านและถูกตรวจสอบเพื่อหาสิ่งของต้องห้าม

ตัวอย่างเช่น ศาลสูงในคดี Wolff v. McDonnell (1974) ตัดสินว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำจะเปิดจดหมายที่ส่งจากนายความมายังผู้ต้องขังเพื่อตรวจสอบสิ่งของต้องห้ามได้แต่ต้องกระทำต่อหน้าผู้ต้องขังและห้ามมิให้อ่านข้อความในจดหมายนั้น

หากจดหมายที่ติดต่อกันระหว่างผู้ต้องขังกับทนาย หรือเจ้าหน้าที่รัฐ หรือสื่อมวลชน เจ้าหน้าที่เรือนจำสามารถเปิดจดหมายได้เฉพาะกรณีที่อยู่ต่อหน้าผู้ต้องขังและเฉพาะกรณีที่มีการจำหน่ายของจริง ส่วนการติดต่อกับศาลนั้นไม่สามารถเปิดออกเพื่อตรวจสอบสำหรับสิ่งของต้องห้ามเว้นแต่การเปิดต่อหน้าผู้ต้องขัง แต่มีแนวโน้มว่าจดหมายที่ศาลส่งมายังผู้ต้องขังถูกตรวจสอบหาสิ่งของต้องห้ามได้แต่ห้ามมิให้อ่านจดหมายนั้น

ดังนั้น ศาลสหรัฐฯ ได้ขยายขอบเขตสิทธิของผู้ต้องขังให้ได้รับการเยี่ยมและการติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้น ศาลสูงสุดได้มีคำพิพากษา ห้ามการตรวจจดหมายที่ส่งออกจากเรือนจำรวมทั้งห้ามการจำกัดสิทธิการติดต่อทางจดหมายระหว่างผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอกเรือนจำ รวมทั้งจดหมายที่ส่งเข้ามาในเรือนจำให้กระทำได้นอกจากนั้น เรือนจำควรจัดให้มีตัวแทนของผู้ต้องขังสังเกตการณ์การปฏิบัติในห้องไปรษณีย์ของเรือนจำ แต่จดหมายจากนายความให้เปิดตรวจได้ต่อหน้าผู้ต้องขังเท่านั้น และการตรวจสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่ส่งนักโทษในเรือนจำให้กระทำเท่าที่จำเป็นเพื่อค้นหาสิ่งผิดกฎหมายหรือสิ่งพิมพ์ที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งฝ่าฝืนข้อบังคับและระเบียบของเรือนจำ

อย่างไรก็ตามการที่ทราบได้ว่าจดหมายมีข้อความหรือวัตถุต้องห้ามหรือไม่ ต้องทำการเปิดออกอ่าน ดังนั้น ในคดี Washington v. Meachum (1976) ศาลสนับสนุนสิทธิของเจ้าหน้าที่เรือนจำในการอ่านจดหมายที่ส่งจากภายนอกมาให้ผู้ต้องขังบนพื้นฐานที่ว่า ไม่มีวิธีอื่นในการยุติแผนการหนีหรือวัตถุต้องห้ามอื่น ๆ เช่น จดหมายที่ข่มขู่ มีข้อความที่เขียนเป็นรหัสลับ หรือร้องขอสิ่งของหรือเงินจากบุคคลอื่นมิใช่สมาชิกในครอบครัวซึ่งถูกส่งออกไป เว้นแต่มีการตรวจจดหมายนั้น ซึ่งศาลเห็นว่านโยบายนี้เป็นข้อจำกัดที่สำคัญน้อยที่สุด โดยทำเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของเรือนจำ คำสั่งและการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังต่อไป

นอกจากนี้คณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานและเป้าหมายอาญา ยุติธรรมแห่งชาติสหรัฐอเมริกา ข้อ 2.17 กำหนดมาตรฐานในการติดต่อโดยจดหมายไว้ว่า ผู้ต้องขังควรมีสิทธิในการติดต่อสื่อสารหรือเขียนจดหมายถึงบุคคลหรือองค์กรและสามารถส่งหรือรับจดหมายหนังสือ นิตยสารและวัสดุอื่น ๆ ที่ถูกกฎหมาย และแนะนำว่า เจ้าหน้าที่เรือนจำไม่ควรจำกัดปริมาณของจดหมายที่ได้รับหรือส่งไปยังบุคคลอื่นภายใต้การควบคุม เจ้าหน้าที่เรือนจำควรมีสิทธิตรวจจดหมายที่ส่งถึงผู้ต้องขังหรือส่งออกไปนอกเรือนจำแต่ไม่ควรอ่านหรือแก้ไข และหากมีเงิน เช็คหรือตัวเงิน ที่ส่งมาพร้อมจดหมายควรนำออกและให้ผู้ต้องขังทำการนับจำนวน และหากว่ามีสิ่งของต้องห้ามในจดหมายต้องนำออกไปด้วย ซึ่งสิ่งของที่ผิดกฎหมายหรือเป็นสิ่งที่ข่มขู่ความ

ปลอดภัยของเรือนจำให้ถือว่าเป็นสิ่งของต้องห้ามด้วย ผู้ต้องขังควรได้รับการช่วยเหลือเรื่องค่าไปรษณีย์ที่เหมาะสมเพื่อรักษาความสัมพันธ์กับชุมชนไว้

ดังนั้น จากการศึกษาบทกฎหมายต่างประเทศ ผู้เขียนเห็นว่าควรนำความจำเป็นที่ชอบด้วยกฎหมายมาใช้โดยนำกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้กับกฎหมายประเทศไทยในเรื่องการติดต่อสื่อสารผ่านทางจดหมายของผู้ต้องขังทำให้เกิดความชัดเจน คือ

1. ความจำเป็นที่ชอบด้วยกฎหมาย

ในเยอรมันแต่เดิมไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยเหตุทำแท้งได้โดยชอบด้วยกฎหมายทำนองเดียวกับบทบัญญัติไว้เช่นเดียวกับมาตรา 305 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทยเรา ต่อมาได้เกิดเหตุการณ์ตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้เช่นเดียวกับที่มาตรา 305 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทยเราบัญญัติ และศาลสูงสุดแห่งอาณาจักรไรช์ (Reichsgericht) ได้พิพากษาว่าหลักว่า เมื่อกรณีทำแท้งเป็นกรณีที่คุณธรรมทางกฎหมายสองอันเกิดขัดแย้งกัน ทำให้บุคคลจำเป็นต้องทำลายคุณธรรมทางกฎหมายที่สูงค่ากว่า คือ “ชีวิตลูกในครรภ์” เพื่อรักษาคุณธรรมทางกฎหมายที่สูงค่ากว่า คือ “ชีวิตมารดา” ผู้กระทำไม่มีความผิด

แม้ “ความจำเป็นที่เหนือกฎหมาย” จะได้เกิดขึ้นจากคดีทำแท้งแต่ก็ได้มีการนำหลักที่ว่า “การจำเป็นต้องทำลายคุณธรรมทางกฎหมายที่ด้อยกว่าเพื่อรักษาคุณธรรมทางกฎหมายที่สูงค่ากว่าและเป็นการกระทำที่ไม่มีทางเลือกอื่น” ไปใช้อย่างกว้างขวางในเวลาต่อมา

2. ความจำเป็นที่ชอบด้วยกฎหมายในระบบกฎหมายไทย

ในประมวลกฎหมายอาญาของไทยเราไม่มีบทบัญญัติว่าด้วย “ความจำเป็นที่ชอบด้วยกฎหมาย” (rechtfertigender Notstand) เป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตามก็สามารถกำหนดเหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้เพราะความจำเป็นต้องกระทำให้เป็นเหตุหนึ่งโดยการใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งได้ และบทบัญญัติของกฎหมายที่จะนำมาใช้เป็นบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งในกรณีนี้ก็คือบทบัญญัติในมาตรา 305 (1) ซึ่งมีข้อความที่อาจเขียนเสียใหม่ดังนี้

“การทำแท้งให้หญิงที่กระทำโดยนายแพทย์โดยหญิงยินยอม และเป็นการกระทำที่จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากสุขภาพของหญิง เป็นการกระทำที่ไม่เป็นความผิด”

สาระสำคัญของการทำแท้งตามมาตรา 305 (1) ก็คือ เป็นความจำเป็นที่นายแพทย์ต้องทำแท้งให้หญิงเนื่องจากสุขภาพของหญิง กล่าวคือในกรณีนี้นายแพทย์จำเป็นต้องเลือกเอาระหว่างการรักษาไว้ซึ่งชีวิตหญิงและการรักษาไว้ซึ่งชีวิตในครรภ์มารดา และนายแพทย์จำเป็นต้องเลือกทำลายชีวิตในครรภ์มารดาเพื่อรักษาชีวิตหญิงเพราะมิฉะนั้นแล้วหญิงก็จะต้องถึงแก่ความตายอย่างแน่นอน

3. สาละสำคัญของความจำเป็นที่ชอบด้วยกฎหมาย

ความจำเป็นในการทำแท้งที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้นั้นมีข้อสาระสำคัญอันเป็นหัวใจของเรื่องอยู่สามประการคือ

1) เป็นกรณีที่ประ โยชน์หรือคุณธรรมทางกฎหมายสองอย่างเกิดขัดแย้งกันทำให้ผู้กระทำจำเป็นต้องเลือกรักษาไว้ซึ่งคุณธรรมทางกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวคือเป็นกรณีของการกระทำที่เกิดจากการชั่งประ โยชน์หรือคุณธรรมทางกฎหมายที่ขัดแย้งกันนั้น และ

2) เป็นกรณีที่เป็นทางเลือกทำลายประ โยชน์หรือคุณธรรมทางกฎหมายที่น้อยกว่าเพื่อรักษาประ โยชน์หรือคุณธรรมทางกฎหมายที่เหนือกว่า และ

3) ในกรณีนั้นเป็นทางเลือกทางเดียนั้นเท่านั้น

4. องค์ประกอบของความจำเป็นที่ชอบด้วยกฎหมาย

ดังกล่าวมาแล้วว่าความจำเป็นที่ชอบด้วยกฎหมายที่เกิดขึ้นจากการใช้กฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และความจำเป็นที่ชอบด้วยกฎหมายสามารถแยกองค์ประกอบได้ทำนองเดียวกับการป้องกัน โดยชอบด้วยกฎหมายดังนี้คือ

(1) สถานการณ์ที่เป็นความจำเป็น

สถานการณ์ที่จะถือได้ว่าเป็นสถานการณ์ที่ความจำเป็นได้เกิดขึ้น คือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่มีความเสียหายที่ร้ายแรงที่กระทบโดยตรงต่อคุณธรรมทางกฎหมาย

การพิจารณา “ความเสียหาย” ต้องพิจารณาตามมาตรฐานในทางภาวะวิสัยในสถานการณ์ที่ผู้กระทำกำลังเผชิญอยู่เท่านั้น

“ความเสียหายร้ายแรง” ที่เกิดขึ้นอาจจะเกิดจากการกระทำของมนุษย์โดยเจตนาหรือปราศจากเจตนาก็ได้ หรือเกิดจากสัตว์ก็ได้ หรือเกิดจากภัยธรรมชาติ หรือภัยอื่นใดก็ได้ทั้งสิ้น แต่ภัยจากสัตว์ต้องมีเงื่อนไขของการป้องกันสิทธิที่เป็นการกระทำต่อทรัพย์สินตามมาตรา 450 วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตัวอย่าง บุหรีเป็นอันตรายต่อชีวิตและสุขภาพก็จริง แต่คนที่ต่อต้านการสูบบุหรีจะอ้าง

(1) ความจำเป็นที่ชอบด้วยกฎหมายบังคับให้ผู้อื่นหยุดสูบบุหรีได้

(2) การกระทำที่จำเป็นต้องกระทำ

การกระทำที่จำเป็นต้องกระทำต้องเป็นการกระทำที่จำกัดครั้งเคร่ง ทั้งนี้เพราะในกรณีของความจำเป็นที่ชอบด้วยกฎหมายกรณีอาจกระทบต่อคุณธรรมทางกฎหมายของบุคคลที่สามได้ ฉะนั้นการกระทำที่จำเป็นต้องกระทำจึงต้องเป็นการกระทำที่ไม่มีทางเลือกอื่น กรณีใดก็ตามที่ผู้กระทำสามารถเลือกกระทำอย่างอื่นได้ กรณีนั้นไม่ถือว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่จำเป็นต้องกระทำในความหมายของกฎหมาย เป็นต้นว่าในกรณีกระทำได้ตามมาตรา 305 (1)

หมายถึงว่าถ้านายแพทย์ไม่ทำแท้งให้หญิงแล้ว หญิงนั้นจะต้องถึงแก่ความตายอย่างแน่นอน กรณีการกระทำเช่นที่กล่าวมานี้เท่านั้นจึงเป็นการ “จำเป็นต้องกระทำ” ตามความหมายของตัวบทกล่าวคือ การกระทำที่จำเป็นต้องกระทำจึงต้องเป็นการกระทำที่เป็นการเพิ่มโอกาสของการรอดพ้นจากความเสียหายได้อย่างแท้จริง

ดังกล่าวนั้นแล้วข้างต้นว่าความจำเป็นที่ชอบด้วยกฎหมายเป็นเรื่องของการชั่งน้ำหนักประโยชน์หรือคุณธรรมทางกฎหมายที่ขัดแย้งกัน ฉะนั้นการกระทำที่จำเป็นต้องกระทำนั้นต้องเป็นการกระทำที่เป็นการรักษาประโยชน์หรือคุณธรรมทางกฎหมายที่เหนือกว่าและด้วยเหตุนี้จึงต้องกระทำต่อประโยชน์หรือคุณธรรมทางกฎหมายที่น้อยกว่านั้น

การชั่งน้ำหนักประโยชน์หรือคุณธรรมทางกฎหมายนี้ในบางกรณีอาจต้องพิจารณาสถานการณ์ทั้งหมดของเรื่อง

ชีวิตมนุษย์เป็นคุณธรรมทางกฎหมายสูงสุด การทำลายชีวิตมนุษย์เพื่อรักษาชีวิตมนุษย์จึงอ้างเรื่องความจำเป็นที่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้พ้นความรับผิดชอบในทางอาญาไม่ได้

การที่อันตรายหรือความเสียหายจากการกระทำเกิดขึ้นกับบุคคลที่สามซึ่งมิใช่การป้องกันนั้น กรณีต้องพิจารณาเรื่อง “ความจำเป็นที่ชอบด้วยกฎหมาย”

ตัวอย่าง

การที่ผู้กระทำได้กระทำไปอันเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย แล้วผลของการกระทำไม่เกิดกับผู้ประทุษร้าย แต่เกิดขึ้นกับบุคคลที่สามนั้น ผู้กระทำสามารถอ้างความจำเป็นที่ชอบด้วยกฎหมายได้

ฉะนั้นที่ศาลฎีกาวางหลักการกระทำโดยป้องกันโดยพลาด จึงไม่ถูกหลักในทางทฤษฎีกฎหมาย เพราะบุคคลที่สามที่ได้รับอันตรายไม่ใช่ผู้ประทุษร้ายผู้กระทำการป้องกัน

ในบางกรณีโดยกฎหมาย สัญญาหรือการยอมรับกันทั่วไปกำหนดให้บุคคลต้องทนทานต่อภัยหรือความเสียหาย ในกรณีเช่นนี้ผู้กระทำจะอ้างความจำเป็นที่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้พ้นความรับผิดชอบในทางอาญาไม่ได้ บุคคลดังกล่าว เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร คนเรือ นักบิน นายแพทย์ ผู้พยาบาล เป็นต้น

(3) การกระทำที่มีเจตนาช่วยเหลือ

องค์ประกอบในส่วนนี้เป็นองค์ประกอบในทางอัตตะวิสัย การกระทำเพราะเหตุความจำเป็นโดยชอบด้วยกฎหมายต้องเป็นการกระทำที่ผู้กระทำได้กระทำไปโดยมีเจตนาช่วยเหลือผู้อื่น กล่าวคือผู้กระทำต้องรู้สถานการณ์แห่งความจำเป็นนั้นและได้กระทำการช่วยเหลือนั้นไป

ศาลฎีกาได้เคยวินิจฉัยในคดีหนึ่งว่า

“ผู้ตาย” ผู้เสียหายและจำเลยร่วมดื่มสุราร่วมกันจนเมา แล้วผู้ตายกับจำเลยทะเลาะกัน ผู้เสียหายจึงชวนจำเลยกลับไปบ้าน ผู้ตายตามมาต่อและเตะจำเลยจนล้ม ลูกขึ้นก็ยังถูกเตะอีก เมื่อผู้ตายเตะจำเลยก็ใช้มีดปลายแหลมที่ติดตัวไปแทงสวนไปสองสามครั้ง ถูกผู้ตายระหว่างนั้นผู้เสียหายเข้าขวางเพื่อห้ามจึงถูกมีดได้รับบาดเจ็บ ส่วนผู้ตายถึงแก่ความตาย การกระทำของจำเลยต่อผู้ตายเป็นการกระทำโดยป้องกันพอสมควรแก่เหตุ แม้จะพลาดไปถูกผู้เสียหายเข้าด้วย ซึ่งมาตรา 60 แห่งประมวลกฎหมายอาญา จะถือว่าจำเลยมีเจตนาแทง

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายไทย ไม่ว่าจะ เป็นบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวงที่ออกความในพระราชบัญญัตินี้ ไม่มีการกำหนดให้อำนาจเจ้าหน้าที่เรือนจำในการตรวจสอบจดหมายไม่ว่าจะเป็นจัดส่งไปนอกเรือนจำหรือจัดส่งให้แก่ผู้ต้องขัง

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องนำ “ความจำเป็นที่ชอบด้วยกฎหมาย” มาปรับใช้ในเรื่องสิทธิในการติดต่อสื่อสารผ่านทางจดหมายของผู้ต้องขัง ซึ่งในการตรวจสอบจดหมายของเจ้าหน้าที่เรือนจำไม่มีการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบจดหมายของผู้ต้องขัง มีเพียงแต่แนวทางปฏิบัติของกรมราชทัณฑ์เท่านั้น เพื่อไม่ให้มีการละเมิดสิทธิของผู้ต้องขัง ควรนำกฎหมายต่างประเทศมาใช้เพราะกฎหมายของเราไม่ชัดเจน เช่น ในกรณีการตรวจสอบจดหมายไม่ว่าจะเป็นกรณีการจัดส่งไปนอกเรือนจำหรือจัดส่งให้แก่ผู้ต้องขังนั้น ผู้เขียนเห็นควรว่า ควรนำกฎหมายและแนวทางปฏิบัติของประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้ โดยประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพเป็นอย่างมาก ศาลสูงของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ขยายขอบเขตของสิทธิของผู้ต้องขังให้ได้รับการเยี่ยมและการติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้น โดยศาลสูงได้มีคำพิพากษาห้ามการตรวจเนื้อหาของจดหมายที่ส่งออกจากเรือนจำ การตรวจจดหมายที่ส่งเข้ามาในเรือนจำให้กระทำได้ แต่ห้ามอ่านข้อความในจดหมาย รวมทั้งอนุญาตให้ทำการตรวจด้วยอุปกรณ์และการสัมผัสด้วยมือ นอกจากนั้น เรือนจำควรจัดให้มีตัวแทนของนักโทษที่ทำหน้าที่สังเกตการณ์ปฏิบัติในห้องไปรษณีย์ของเรือนจำและการตรวจสิ่งพิมพ์ที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งฝ่าฝืนข้อบังคับและระเบียบของเรือนจำ

4.2 การติดต่อสื่อสารผ่านทางโทรศัพท์

ในปัจจุบันเรือนจำของประเทศต่าง ๆ เริ่มพัฒนาระบบการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขังให้มีความสะดวกมากขึ้น โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ ซึ่งจะส่งผลดีต่อผู้ต้องขังให้ได้รับการติดต่อที่ที่รวดเร็วและบ่อยครั้งขึ้นจากการใช้สิทธิในการเยี่ยมตามปกติ

การสื่อสารเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับสังคมหรือบุคคลอื่น ๆ ซึ่งเรือนจำหรือทัณฑสถานก็ตระหนักถึงธรรมชาติการสื่อสารของมนุษย์ ดังนั้นเรือนจำไทยขยายสิทธิในการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ไว้ให้บริการแก่ผู้ต้องขังด้วย เพื่อให้เกิดความสะดวกและเป็นสวัสดิการแก่ผู้ต้องขัง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฟื้นฟูนิสัยของนักโทษและเพื่อลดความรู้สึกกดดันในการถูกคุมขังเป็นระยะเวลาานาน

เรือนจำไทยขยายสิทธิในการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ไว้ให้บริการแก่ผู้ต้องขังด้วย เพื่อให้เกิดความสะดวกและเป็นสวัสดิการแก่ผู้ต้องขัง แต่จำเป็นต้องมีการกำหนดข้อจำกัดของผู้ต้องขังที่มีสิทธิขอใช้บริการและข้อจำกัดอื่น ๆ เช่น ประเภทผู้ต้องขังที่จะขอใช้สิทธิ เลขหมายปลายทางที่จะติดต่อ จำนวนเวลาในการติดต่อ เพื่อให้ผู้ต้องขังใช้โทรศัพท์ติดต่อกับบุคคลภายนอกเท่าที่จำเป็นจริงๆ และเพื่อทำให้สามารถควบคุมการติดต่อสื่อสารได้โดยง่ายเท่านั้น ซึ่งเรือนจำประเทศต่างๆมีการกำหนดเงื่อนไขในการใช้บริการนี้ไว้เช่นเดียวกัน แต่อาจแตกต่างกันในรายละเอียด

การใช้โทรศัพท์ในการติดต่อสื่อสารเป็นการเพิ่มโอกาสให้ผู้ต้องขังสามารถติดต่อกับบุคคลภายนอกโดยเฉพาะบุคคลในครอบครัว สามีหรือภริยาได้บ่อยครั้งมากขึ้นและเป็นการแก้ปัญหาที่มีในการเยี่ยมญาติของผู้ต้องขังตามปกติที่เรือนจำหรือทัณฑสถานต้องรับภาระหนักในการตรวจค้นสิ่งของที่ญาตินำเข้ามาเยี่ยมผู้ต้องขังเพื่อป้องกันการนำสิ่งผิดกฎหมายเข้ามาในเรือนจำ และต้องมีการควบคุมการเยี่ยมอย่างเข้มงวดเพื่อมิให้มีการส่งอาณัติสัญญาณหรือมีการนัดหมายให้ผู้ต้องขังก่อการร้ายหรือหลบหนีออกนอกเรือนจำ

ประเทศไทยได้บัญญัติสิทธิในกาติดต่อสื่อสารไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ถึงเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารของบุคคลไว้ในมาตรา 36 “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบกฎหมาย การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสื่อสารที่บุคคลที่ติดต่อถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอื่นใด เพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อถึงกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน” รัฐธรรมนูญดังกล่าวบัญญัติไว้ เพื่อประกันเสรีภาพในการสื่อสารของบุคคล การตรวจ การกัก หรือกระทำด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อเปิดเผยหรือเพื่อให้ล่วงรู้ข้อความในการสื่อสารที่บุคคลติดต่อกัน

รวมถึงการตัดฟังก์ชันการบันทึกเสียงสนทนาจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐหรือรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนเท่านั้น

นอกจากนี้การเชื่อมต่อแต่ละครั้งจะมีการกำหนดเวลาเชื่อมต่อ ซึ่งหากวันใดมีญาติมาเยี่ยม ผู้ต้องขังเป็นจำนวนมากอาจทำให้ญาติมีเวลาพูดคุยกับผู้ต้องขังน้อยเกินไป ทำให้ผู้ต้องขังและญาติไม่ได้รับความสะดวกและอาจรู้สึกไม่พอใจกับสิทธิที่เขาได้รับ

กรมราชทัณฑ์จึงได้ตระหนักถึงความจำเป็นและผลดีของการใช้โทรศัพท์ในการติดต่อสื่อสาร จึงเริ่มนำแนวคิดในการติดต่อสื่อสาร โดยใช้โทรศัพท์สาธารณะซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่ มาให้บริการแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานทั่วประเทศ ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้ติดต่อกับญาติพี่น้องที่อยู่ภายนอกได้อย่างสะดวกและบ่อยครั้งมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อจิตใจของผู้ต้องขัง โดยทำให้ผู้ต้องขังได้ผ่อนคลายความวิตกกังวล และคลายความคิดถึงญาติ ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายของญาติในการเดินทางมาเยี่ยมและยังลดปริมาณการเยี่ยมญาติอีกด้วย

การนำระบบโทรศัพท์ที่นำมาให้บริการแก่ผู้ต้องขังนั้น นอกจากจะเพิ่มความสะดวกแก่ผู้ต้องขังและญาติแล้ว จะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยในการควบคุมผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานด้วย จึงต้องกำหนดเงื่อนไขการให้บริการ คุณสมบัติของผู้ต้องขังที่จะได้รับประโยชน์จากบริการ โทรศัพท์ หลักเกณฑ์การให้บริการ และมาตรการควบคุมการใช้โทรศัพท์ไว้อย่างชัดเจน

ระบบโทรศัพท์ที่ใช้ในเรือนจำและทัณฑสถานในประเทศไทยนั้น เป็นระบบโทรศัพท์แบบใช้บัตรโทรศัพท์ที่สามารถใช้ได้เฉพาะในเรือนจำและทัณฑสถานเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ภายนอก และบัตรโทรศัพท์ที่ใช้กันอยู่ทั่วไปภายนอกไม่สามารถนำมาใช้ในเรือนจำได้ โดยผู้ต้องขังที่ประสงค์จะใช้บริการโทรศัพท์ต้องสมัครสมาชิก และกรมราชทัณฑ์ออกบัตรโทรศัพท์ให้ เรียกว่า “บัตรสมาชิก” โดยใช้บัตรประชาชน 13หลักเป็นเลขบัตรสมาชิกของผู้นั้นเพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์บุคคล

ผู้ต้องขังสามารถใช้โทรศัพท์ติดต่อได้เฉพาะกับญาติที่มีความเกี่ยวข้องกันเป็น บิดา มารดา สามีหรือภรรยา บุตร และพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา และกำหนดให้ผู้ต้องขังโทรติดต่อกับบุคคลภายนอกได้ไม่เกิน 5 หมายเลข โดยจะต้องเป็นเลขหมายที่บ้านหรือที่ทำงานของญาติเท่านั้น ไม่สามารถติดต่อโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้เนื่องจากควบคุมได้ยาก โดยติดตั้งระบบล็อกเลขหมายปลายทางเพื่อจำกัดการโทรออกได้เฉพาะเลขหมายที่อนุญาต

การใช้บริการโทรศัพท์ที่มีข้อจำกัดบางประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเวลาในการใช้โทรศัพท์ เมื่อครบเวลาที่จะถูกตัดสายทิ้งโดยอัตโนมัติ ทำให้เกิดความไม่พอใจแก่ผู้ต้องขัง และการโทรออกไปนั้นก็จะเป็นการโทรแบบเก็บเงินปลายทางจากเรือนจำ คือผู้รับสายเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

เรื่องระยะเวลาในการคุยโทรศัพท์ของผู้ต้องขังหลายคนบอกว่าไม่เพียงพอในการเยี่ยมญาติ เมื่อมีโอกาสได้พูดคุยโทรศัพท์กับญาติของตน จึงที่เรื่องรวมมากมายที่จะเล่า ดังนั้นเวลาแค่ 5 นาที ไม่เพียงพอสำหรับการการคุยโทรศัพท์

ในการบันทึกเทปการสนทนาน่าจะต่างกับการติดต่อทางจดหมายที่กำหนดให้เป็นสิทธิแก่ผู้ต้องขังทุกคนเพียงแต่ผู้ต้องขังแต่ละคนอาจใช้สิทธิในการติดต่อทางจดหมายได้มากน้อยต่างกันไปตามลำดับชั้นของตน แต่การใช้โทรศัพท์เป็นสวัสดิการที่รัฐจัดให้แก่ผู้ต้องขังบางประเภทภายใต้เงื่อนไขการควบคุมและตรวจสอบการสนทนาที่ตกลงกันไว้ในเบื้องต้นแล้ว เจ้าหน้าที่งานเรือนจำจึงมีอำนาจทำได้แม้ไม่มีกฎหมายกำหนดให้อำนาจไว้อย่างชัดเจน

แสดงให้เห็นว่ากรมราชทัณฑ์กำหนดให้มีมาตรการในการตรวจสอบการสนทนายังมีความจำเป็นและสำคัญที่เจ้าหน้าที่งานเรือนจำควรมีอำนาจกระทำได้ แต่อาจกำหนดให้ตรวจสอบการสนทนาเฉพาะกับผู้ต้องขังที่มีความเสี่ยงที่จะกระทำผิดอีกหรือผู้ร้ายสำคัญ หรือผู้ต้องขังบางประเภทที่มีแนวโน้มจะใช้โทรศัพท์ในการก่อเหตุร้าย และสุ่มตรวจการสนทนาของผู้ต้องขังอื่น ๆ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ผู้ที่ได้รับการอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์นำบัตรโทรศัพท์ไปให้ผู้ต้องขังอื่นใช้ ชื่อ ขาย แลกเปลี่ยนหรือหาผลประโยชน์จากบัตรโทรศัพท์ ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนให้เรือนจำระงับการให้บริการทันทีโดยมีกำหนดเวลาหรือระงับใช้แบบถาวรหรือยกเลิกทันที

ส่วนผู้ต้องขังหรือญาติใช้ภาษาต่างประเทศในการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ กรมราชทัณฑ์กำหนดแนวทางปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่งานเรือนจำตรวจสอบอย่างใกล้ชิด เช่นการสอบถามผู้ต้องขังเกี่ยวกับสาระการสนทนา การจดบันทึกชื่อที่อยู่และเลขหมายของบุคคลที่ผู้ต้องขังติดต่อในแต่ครั้ง รวมทั้งเรือนจำจะแจ้งให้ผู้ต้องขังและญาติทราบว่าได้บันทึกการสนทนาไว้ทุกครั้งเพื่อความปลอดภัยของเรือนจำ

ในทางปฏิบัตินั้นผู้ต้องขังต้องการใช้โทรศัพท์ติดต่อกับบุคคลภายนอก เจ้าหน้าที่งานเรือนจำจะนั่งฟังการสนทนาอยู่ใกล้ๆ โดยไม่มีการบันทึกเทปการสนทนาของผู้ต้องขัง เว้นแต่เป็นผู้ต้องขังยาเสพติดรายใหญ่หรือผู้ต้องขังรายสำคัญ ซึ่งเรือนจำทำได้เพราะก่อนผู้ต้องขังจะได้รับการบริการจะต้องให้ความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้เจ้าหน้าที่งานตรวจสอบการสนทนา และต้องอยู่ภายใต้การควบคุมและตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่งานเรือนจำ

เมื่อพิจารณาตามกฎหมายไทยนั้น ข้อบังคับกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการเยี่ยมการติดต่อของบุคคลภายนอกต่อผู้ต้องขังและการเข้าคูักิจการหรือติดต่อการทำงานกับเรือนจำ พ.ศ. 2547 ได้

กำหนดจำนวนเวลาในการใช้บริการโทรศัพท์สาธารณะไว้โดยไม่ได้คำนึงถึงลำดับชั้นของนักโทษ ไม่ว่าจะเป็นนักโทษชั้นใด ก็ได้รับสิทธิในการใช้โทรศัพท์ต่อครั้งเป็นเวลา 5 นาทีถือว่าเป็นเวลาที่สั้นและจำกัดมากเกินไป โดยการติดต่อดังกล่าวของผู้ต้องขังเป็นสิ่งจำเป็นควรรได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับสิทธิตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้อย่างเท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ การติดต่อดังกล่าวของผู้ต้องขังมีอีกรูปแบบหนึ่งคือ การติดต่อดังกล่าวกับครอบครัวญาติ พี่น้อง ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E: mail) ซึ่งในทัณฑสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์ได้นำจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E: mail) มาใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อดังกล่าวระหว่างผู้ต้องขังครอบครัว โดยเฉพาะญาติ ครอบครัว ญาติ พี่น้องที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศ ไม่สามารถมาเยี่ยมได้ สามารถติดต่อดังกล่าวทางนี้ได้

จากการศึกษากฎหมายอังกฤษพบว่า สิทธิในการติดต่อดังกล่าวของผู้ต้องขังกับบุคคลภายนอกถูกกำหนดไว้ในระเบียบเรือนจำ (The Prison Rules 1999) ข้อ 4 ว่า 1) ควรเอาใจใส่เป็นพิเศษกับการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ต้องขังและครอบครัวของเขาโดยพิจารณาให้เกิดประโยชน์ที่ดีที่สุด สำหรับบุคคลทั้งสองกลุ่ม 2) ผู้ต้องขังควรได้รับการสนับสนุนหรือกระตุ้นเพื่อให้มีความสัมพันธ์หรือคงความสัมพันธ์กับบุคคลหรือหน่วยงานที่อยู่นอกเรือนจำ ภายใต้ข้อวินิจฉัยของผู้บัญชาการเรือนจำที่เห็นว่าเหมาะสมที่จะทำ

ผู้ต้องขังในเรือนจำอังกฤษสามารถร้องขอต่อผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อใช้โทรศัพท์ได้ โดยเริ่มมีการใช้โทรศัพท์สาธารณะใช้บัตร (Card phones) ซึ่งมีการสนับสนุนให้ขยายโครงการโทรศัพท์ดังกล่าวออกไป เพราะวิธีการที่ดีที่จะทำให้ผู้ต้องขังสามารถติดต่อกับครอบครัวได้มากกว่าปกติและเป็นวิธีการระบายอารมณ์ของผู้ต้องขังที่เกิดจากข้อจำกัดต่างๆในการดำเนินชีวิตในเรือนจำได้เป็นอย่างดี

ต่อมาได้มีการขยายการจัดโทรศัพท์สาธารณะใช้บัตรเพื่อใช้ในทุกส่วนของเรือนจำ เว้นแต่แดนที่รักษาความปลอดภัยเป็นพิเศษ

การตรวจสอบการใช้โทรศัพท์ของผู้ต้องขังส่วนมากจะทำโดยการสุ่มโดยต้องแสดงคำเตือนอย่างชัดเจนใกล้กับเครื่องโทรศัพท์เพื่อแสดงว่าการใช้โทรศัพท์อาจถูกตรวจสอบและบันทึกได้ สำหรับผู้ต้องขังประเภทที่รายชื่อเป็นผู้หลบหนี หรือผู้ต้องขังที่ศาลตัดสินแล้วว่าผิดหรือผู้ต้องขังที่ถูกควบคุมตัวระหว่างพิจารณาสำหรับความผิดที่เกี่ยวกับการใช้โทรศัพท์หรือเขียนจดหมายลามกนั้น การโทรศัพท์ของผู้ต้องขังเหล่านี้จะต้องถูกตรวจสอบอย่างต่อเนื่องและมีการบันทึกเทป ซึ่งการบันทึกเทปอาจยอมรับได้ว่าเป็นขบวนการที่ชอบด้วยกฎหมายหรือระเบียบวินัย แต่การโทรไปยังที่ปรึกษากฎหมายไม่ควรถูกตรวจสอบแต่ควรจัดให้อยู่ในสถานะที่เป็นส่วนตัว

และจากการศึกษาพบว่าประเทศสหรัฐอเมริกา มีการให้บริการแก่ผู้ต้องขังในการติดต่อสื่อสารโดยใช้โทรศัพท์ โดยเริ่มอนุญาตให้ผู้ต้องขังใช้โทรศัพท์ติดต่อกับครอบครัวและเพื่อน ในปัจจุบันเรือนจำในสหรัฐอเมริกาทุกแห่งอนุญาตให้ผู้ต้องขังใช้โทรศัพท์ได้ โดยพบว่าเรือนจำมากกว่าครึ่งหนึ่งอนุญาตให้ผู้ต้องขังใช้โทรศัพท์ได้อย่างไม่จำกัดหรือใช้ได้ทุกวัน แต่ในเรือนจำที่มีการควบคุมการใช้โทรศัพท์จะมีการจำกัดด้วยนโยบายของเรือนจำ การควบคุมผู้ต้องขังหรือระดับความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำ

ในส่วนของค่าใช้จ่ายผู้ต้องขังจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายค่าโทรศัพท์ในการโทรภายในท้องถิ่นและการโทรไปยังพื้นที่เขตอื่นๆมีการทำรูปแบบที่ให้ผู้รับสายปลายทางเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย ซึ่งรวมถึงการโทรทางไกลด้วย

อย่างไรก็ตามสมาคมการราชทัณฑ์แห่งสหรัฐอเมริกา กำหนดมาตรฐานสิทธิในการเยี่ยมผู้ต้องขังไว้ใน standard ข้อ 23-6.1(f) ว่า ผู้ต้องขังยากจนควรได้รับอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเพื่อติดต่อกับทนายของเขา และเจ้าหน้าที่ศาลตามสมควรในระหว่างที่กำลังดำเนินคดีอยู่ หากเจ้าหน้าที่เรือนจำเห็นว่าการติดต่อสื่อสารด้วยการเขียนจดหมายไร้ผล นอกจากนี้ผู้ต้องขังยังสามารถใช้โทรศัพท์ติดต่อกับบุคคลภายนอกโดยเสียค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง

เมื่อพิจารณากฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นพบว่ากฎหมายราชทัณฑ์สหรัฐอเมริกากำหนดมาตรฐานให้ผู้ต้องขังใช้โทรศัพท์ได้อย่างไม่จำกัดหรือใช้ได้ทุกวัน และเรือนจำสหรัฐอนุญาตให้ผู้ต้องขังใช้โทรศัพท์ได้อย่างไม่จำกัดหรือใช้โทรศัพท์ได้ทุกวัน และเรือนจำจะจำกัดการโทรตั้งแต่ห้าถึงยี่สิบนาที โดยคำนึงลำดับชั้นของนักโทษ แต่การใช้โทรศัพท์มักจำกัดด้วยนโยบายของเรือนจำการควบคุมผู้ต้องขังหรือระดับความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำ

ดังนั้น มาตรการในการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ของระบบราชทัณฑ์ของประเทศไทย เป็นการเพิ่มโอกาสให้ผู้ต้องขังได้รับความสะดวกสามารถติดต่อกับบุคคลภายนอก โดยเฉพาะบุคคลในครอบครัว สามีหรือภริยาได้บ่อยครั้งมากขึ้น ถือเป็นสวัสดิการที่รัฐให้แก่ผู้ต้องขัง แม้ผู้กระทำผิดจะได้รับการลงโทษด้วยการถูกจำคุก โดยการถูกจำกัดอิสรภาพในการติดต่อสื่อสาร แต่ทางกรมราชทัณฑ์ได้ตระหนักถึงผลดีของการใช้โทรศัพท์บริการแก่ผู้ต้องขัง คือผู้ต้องขังจะได้รู้สึกผ่อนคลายความวิตกกังวลทำให้ผู้ต้องขังไม่รู้สึกรู้สีกว่าถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ถือว่าเป็นความสะดวกมากขึ้นในการติดต่อสื่อสารของผู้ต้องขัง แต่ต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบของเรือนจำ

ประเทศไทยควรมานำมาตรการของประเทศสหรัฐอเมริกามาปรับใช้ โดยที่ปัจจุบันในเรือนจำประเทศสหรัฐอเมริกาทุกแห่งอนุญาตให้ผู้ต้องขังใช้โทรศัพท์ได้อย่างไม่จำกัดหรือใช้ได้ทุกวัน แต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมการใช้โทรศัพท์จะมีการโทรตั้งแต่ห้าถึงยี่สิบนาที แต่เรือนจำหรือทัณฑสถานของประเทศไทยกำหนดการใช้โทรศัพท์ขึ้นอยู่กับประเภทของผู้ต้องขัง ไม่ว่าจะเป็น

นักโทษเด็ดขาด ชั้นกลาง ชั้นดี ชั้นดีมากหรือชั้นเยี่ยม จะมีการกำหนดใช้โทรได้ครั้งละไม่เกิน 5 นาทีเท่านั้น แต่จำนวนการใช้บริการโทรศัพท์ของผู้ต้องขัง แต่จะแตกต่างกันตรงจำนวนครั้งในการใช้ต่อสัปดาห์นั่นเอง

ดังนั้น กรมราชทัณฑ์ประเทศไทย ควรกำหนดระยะเวลาใช้บริการโทรศัพท์ของผู้ต้องขัง โดยการแบ่งประเภทของผู้ต้องขังของแต่ละประเภท ที่จะได้รับสิทธิบริการโทรศัพท์แตกต่างกัน อย่างเช่น นักโทษชั้นดีเยี่ยมใช้โทรศัพท์ได้ 3 ครั้งต่อสัปดาห์ เป็นระยะเวลา 15-20 นาที เพื่อที่จะให้นักโทษชั้นเลวหรือชั้นเลวมากมีแรงจูงใจในการทำความคิดหรือประพฤติเพื่อที่จะได้รับการใช้โทรศัพท์ได้บ่อยครั้งมากขึ้น

4.3 สิทธิของผู้ต้องขังอื่น ๆ

4.3.1 สิทธิได้รับรู้ข่าวสารต่าง ๆ

การรับทราบข่าวสารต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นสิทธิในการติดต่อสื่อสารอย่างหนึ่งของผู้ต้องขังที่ควรได้รับการรับรองสิทธินี้จากรัฐ แต่อาจมีการกำหนดข้อจำกัดบางประการในการรับทราบข่าวสารต่าง ๆ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่อาจมีต่อตัวผู้ต้องขังและความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำ

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในกฎหมายไทย ไม่พบว่ามีการบัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวของผู้ต้องขังไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ หรือกฎกระทรวงมหาดไทยที่ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์แต่อย่างใด มีเพียงการออกหนังสือกรมราชทัณฑ์กำหนดแนวทางปฏิบัติในการรับทราบข่าวสารต่าง ๆ เท่านั้น

กรมราชทัณฑ์มีนโยบายให้ผู้ต้องขังมีโอกาสดูโทรทัศน์ วีดีโอ และฟังวิทยุบนเรือนนอนในเวลากลางคืนและเวลากลางวันในวันหยุดราชการ เพื่อเป็นสวัสดิการให้ผู้ต้องขังได้รับความรู้ ความบันเทิง และเป็นการผ่อนคลายความเครียดแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ควบคู่ไปกับการรักษาความมั่นคงและปลอดภัยของเรือนจำและทัณฑสถาน

ดังนั้นจึงกำหนดแนวทางปฏิบัติของเรือนจำหรือทัณฑสถานต่าง ๆ ในการให้สิทธิผู้ต้องขังที่จะรับทราบข่าวสารจากภายนอกได้ด้วยการดูโทรทัศน์และอ่านหนังสือพิมพ์ไว้ดังนี้คือ

1. ให้ผู้ต้องขังชมข่าวได้แต่ไม่ให้ชมข่าวสด โดยจะอนุญาตให้ชมเฉพาะข่าวที่อัดเทปไว้ หลีกเลี่ยงมิให้ชมข่าวอาชญากรรมที่ร้ายแรง ข่าวก่อการจลาจล หรือการแหกหักหลบหนีโดยให้เจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะในช่วงที่ให้สิทธิผู้ต้องขังได้ชมโทรทัศน์อย่างเสรี หากมีการรายงานข่าวควนให้เจ้าหน้าที่สามารถระงับการชมหรือเปลี่ยนช่องสถานีได้ทันที

นอกจากนี้ ห้ามมิให้ผู้ต้องขังมีโทรทัศน์และอุปกรณ์ หรือวัสดุต่อเนื่องดังกล่าวไว้เป็นสมบัติส่วนตัว ทั้งเพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องขังได้รับทราบข่าวรุนแรงต่าง ๆ เพราะจะเป็นสิ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้ต้องขังเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวเลียนแบบการกระทำนั้นได้ แต่รายการอื่นที่มีใช้รายการข่าวมีการกำหนดสาระของรายการที่ให้ผู้ต้องขังชมรายการ โทรทัศน์ วีดิโอ วีซีดีและดีวีดี โดยต้องคำนึงถึงคุณค่าในด้านความบันเทิง ด้านการศึกษาและพัฒนาจิตใจที่ผู้ต้องขังจะได้รับ

2. จัดให้มีการติดตั้งเครื่องรับโทรทัศน์สำหรับผู้ต้องขังบนเรือนนอน โรงเลี้ยงหรือที่อื่นตามความเหมาะสม โดยอยู่ในดุลพินิจของเรือนจำและทัณฑสถาน และมีการป้องกันมิให้ผู้ต้องขังปรับเปลี่ยนช่องสถานีได้ รวมทั้งให้มีศูนย์ควบคุมรายการ โดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้ควบคุมด้วย

3. สำหรับกำหนดเวลาในการชมโทรทัศน์ในวันธรรมดาให้เปิดตั้งแต่เวลาที่ผู้ต้องขังขึ้นเรือนนอนถึงเวลา 21.00 น. โดยตั้งแต่เวลาขึ้นเรือนนอนถึง 19.00 น. ให้ผู้ต้องขังชมโทรทัศน์หรือวีดิโอ จากนั้น เวลา 19.00 – 20.00 น. ชมข่าวที่อัดไว้ และเวลา 20.00 – 21.00 น. ให้ชมโทรทัศน์หรือวีดิโอ ส่วนวันหยุดราชการ ในช่วงเวลากลางวันให้ชมโทรทัศน์ได้ไม่เกิน 15.00 น. โดยเสรีแต่อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ควบคุมรายการ ส่วนกลางคืนให้ถือปฏิบัติเช่นเดียวกับวันธรรมดา

4. ในส่วนของหนังสือพิมพ์มีการอนุญาตให้ผู้ต้องขังอ่านหนังสือพิมพ์รายวันได้ โดยให้เรือนจำและทัณฑสถานเป็นผู้จัดซื้อ โดยใช้เงินสวัสดิการของผู้ต้องขัง แต่ต้องมีการตรวจสอบเนื้อหาข่าวก่อนที่จะให้ผู้ต้องขังอ่าน โดยไม่ให้อ่านข่าวอาชญากรรมหรือข่าวที่มีลักษณะรุนแรงซึ่งอาจทำให้ผู้ต้องขังกระทำการเลียนแบบได้ โดยหนังสือพิมพ์ที่จัดซื้อไว้จะทำการจัดเก็บไว้ที่ห้องสมุดหรือสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังอยู่ในดุลพินิจของผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัณฑสถาน สามารถจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการป้องกันเหตุเหล่านี้เพิ่มได้ตามความเหมาะสม

5. อนุญาตให้ผู้ต้องขังสามารถมีและฟังชาวน้อะเบาต์ได้เฉพาะเครื่องเล่นที่ไม่มีวิทยุเพื่อมิให้มีการลักลอบฟังข่าวสารต่าง ๆ ที่รายงานทางวิทยุ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถควบคุมได้

4.3.2 การจัดบริการเกี่ยวกับการบันเทิงและการพักผ่อนหย่อนใจ

กิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจเป็นส่วนสำคัญของโปรแกรมในเรือนจำและมีประโยชน์ที่สำคัญอย่างมากที่จะทำให้การจัดการเรือนจำประสบผลสำเร็จ โดยการพักผ่อนหย่อนใจหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในเวลาว่างเป็นการสนับสนุนให้ผู้ต้องขังใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และถูกนำมาใช้เป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะเป็นตัวช่วยผ่อนคลายความเครียด เนื่องจากบรรยากาศในเรือนจำทำให้มีชีวิตประจำวันที่น่าเบื่อ กิจกรรมนันทนาการจึงมีความสำคัญในการช่วยบรรเทาชีวิตในเรือนจำที่น่าเบื่อซ้ำซาก ดังนั้นวัตถุประสงค์ของโปรแกรมการพักผ่อนหย่อนใจที่สมบูรณ์คือ

- 1) กระตุ้นให้ผู้ต้องขังใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานบางอย่างเพื่อช่วยลดภาวะซึมเศร้า
- 2) ทำให้ร่างกาย อารมณ์ สังคมของผู้ต้องขังอยู่ในสภาพดี
- 3) การส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีสุขอนามัยที่ดี รวมทั้งการเข้าร่วมโปรแกรมการออกกำลังกายและการให้ความรู้ด้านสุขภาพ
- 4) ช่วยลดความต้องการของผู้ต้องขังในการรับการรักษาพยาบาล

ในทางปฏิบัติกรมราชทัณฑ์มีนโยบายที่จะส่งเสริมให้ผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งได้มีโอกาสออกกำลังกาย เล่นกีฬา และกิจกรรมด้านนันทนาการ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้พักผ่อนหย่อนใจ ผ่อนคลายความเครียด และเป็นการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ของผู้ต้องขังได้อีกทางหนึ่ง กับทำให้ผู้ต้องขังมีสุขภาพจิตที่ดี มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ ส่งผลให้ลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของกรมราชทัณฑ์ลง และเป็นผลดีต่อการบริหารงานเรือนจำ เพราะผู้ต้องขังเกิดทัศนคติที่ดีต่อเรือนจำหรือทัณฑสถานจึงทำให้ปกครองได้ง่ายขึ้น และทำให้ผู้ต้องขังกลับไปอยู่ร่วมกับสังคมได้เป็นปกติ

กรมราชทัณฑ์ออกหนังสือกรมราชทัณฑ์ขึ้นเพื่อวางนโยบายให้เรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้ออกกำลังกายและเล่นกีฬาอย่างต่อเนื่องด้วยการกำหนดให้เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่งจัดสร้างสนามกีฬาหรือจัดหาสถานที่สำหรับให้ผู้ต้องขังได้ออกกำลังกายและเล่นกีฬาโดยพิจารณาถึงความเหมาะสมของสถานที่ ประเภทกีฬา ซึ่งควรกำหนดบริเวณและสถานที่โดยเฉพาะ เพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรมและเพื่อความปลอดภัยในการควบคุมดูแลผู้ต้องขัง

นอกจากนี้มีการกำหนดให้เรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ จัดกิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกายให้แก่ผู้ต้องขังทุกคนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน ๆ ละ 30 นาที โดยกำหนดวันเวลาที่จัดให้มีกิจกรรมไว้ให้ชัดเจนและทุกวันที่ 9 ธันวาคมของทุกปีให้มีการจัดกิจกรรมเดินแอโรบิกโดยพร้อมเพียงกัน กับทั้งให้มีการดำเนินการจัดให้มีการแข่งขันกีฬาสำหรับผู้ต้องขังขึ้นอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เช่น เทศกาลวันปีใหม่ เทศกาลวันสงกรานต์

กรมราชทัณฑ์กำหนดให้จัดเจ้าหน้าที่เรือนจำที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้ดำเนินการออกกำลังกายและเล่นกีฬาแก่ผู้ต้องขังหรือประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น การกีฬาแห่งประเทศไทยประจำจังหวัด ศูนย์กีฬา สถาบันการศึกษาทางพลศึกษา ฯลฯ โดยขอความร่วมมือในการจัดหาวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถร่วมดำเนินการรวมถึงวัสดุอุปกรณ์กีฬาเพิ่มเติมจากที่กรมราชทัณฑ์จัดสรรให้

นอกจากนี้กรมราชทัณฑ์ยังส่งเสริมให้จัดกิจกรรมการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬา บางประเภทที่ไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์กีฬามาก แต่ให้ทุกคนมีส่วนร่วมและได้รับความสนุกสนาน เช่น หมากรุก วิ่งกระสอบ มวยทะเล ฯลฯ และให้เรือนจำหรือทัณฑสถานกำชับเจ้าหน้าที่ให้ รมณ์ระวังดูแลความปลอดภัยของผู้ต้องขังระหว่างฝึกซ้อม โดยคำนึงถึงสภาพร่างกายของผู้ต้องขัง ให้เหมาะสมกับประเภทกีฬาและอุปกรณ์การฝึกซ้อมด้วย

ส่วนกีฬาที่อาจทำให้ผู้ต้องขังเป็นอันตรายต่อร่างกายและชีวิต เช่น กีฬามวย ซึ่งเกิด อันตรายได้ง่าย ควรจัดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด หรือขอความ ร่วมมือกับหน่วยงานในจังหวัดให้จัดหาวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถร่วมดำเนินการเป็นกรณี พิเศษ และเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นให้ผู้ต้องขังทำหนังสือยินยอมการฝึกหัดกีฬามวย และการชกมวยไว้กับเรือนจำและทัณฑสถาน ถ้าเป็นผู้ต้องขังวัยรุ่นหนุ่มที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง หรือบิดามารดาของผู้ต้องขังด้วย

ในส่วนการจัดกิจกรรมนันทนาการด้านบันเทิง ให้เรือนจำหรือทัณฑสถานต่าง ๆ จัดขึ้นในช่วงเทศกาลต่าง ๆ หรือตามโอกาสอันเหมาะสม เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ผ่อนคลายความตึง เครียด เช่น การแสดงดนตรีไทย ดนตรีสากล หรือประกอบกิจกรรมดนตรี โดยเรือนจำจัดหา อุปกรณ์ดนตรีเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนให้มีการแสดงดนตรีนั้น ๆ ด้วย

นอกจากนี้เรือนจำหรือทัณฑสถานส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ต้องขังที่มีความรู้ความ เหมาะสมและความสนใจทางด้านดนตรีมีโอกาสร่วมกิจกรรมโดยการหาวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถทางด้านดนตรีมาดำเนินการฝึกสอนเพื่อพัฒนาให้ผู้ต้องขังมีความสามารถจนนำไป ประกอบอาชีพได้ ส่วนผู้ต้องขังชราและป่วย ให้เรือนจำและทัณฑสถานจัดกิจกรรมการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา และกิจกรรมนันทนาการให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้ต้องขัง โดยไม่ให้ ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังป่วยเช่นเดียวกับผู้ต้องขังปกติทั่วไป

ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุกนั้นมุ่งที่จะลงโทษให้เป็นไปตามคำ พิพากษาหรือคำสั่งของศาลเป็นหลัก หากแต่วัตถุประสงค์ของการบังคับโทษเป็นการพัฒนาการจาก แนวคิดในอดีตในการลงโทษ เข้าสู่แนวคิดยุคใหม่ที่มีความเป็นเสรีนิยมในการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มุ่งปรับเปลี่ยน บำบัดฟื้นฟูแก้ไขพฤติกรรมของบุคคลที่กระทำผิด ตามกฎหมายอาญา ถึงขนาดไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมปกติได้ จึงมีความจำเป็นที่ ต้องนำคุณลักษณะดังกล่าวไปปรับปรุง

การที่จะให้ผู้ต้องขังดำรงชีวิตอนาคตโดยปราศจากการกระทำผิดและมีความ รับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นข้อสำคัญที่สุดและตรงกับความเป็นจริงในการบังคับโทษใน ทัณฑสถานที่ว่า “เมื่อมีการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดครบระยะเวลาแล้ว ผู้นั้นก็ออกมาดำรงชีวิต

ร่วมกับผู้อื่นในสังคมปกติอีกครั้ง” ก็คือ ต้องทำลายบุคลิกภาพของคนปกติและต้องสอดคล้องกับหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญอยู่บนพื้นฐานของการบังคับโทษ หลักการความใกล้เคียงของชีวิตภายในและภายนอกเรือนจำเพราะนักโทษทุกคนมีโอกาสกลับเข้าสู่สังคมอีกครั้ง หากการจำคุกทำลายบุคลิกภาพของคนให้เสียไป การฟื้นฟูก็จะทำให้ไม่ได้ผล จึงต้องให้ผู้ต้องขังมีสิทธิในการติดต่อสื่อสารในด้านต่าง ๆ ที่ทำให้เขาไม่รู้สึกรู้สีกว่าถูกตัดขาดจากโลกภายนอก